

Gemeente Apeldoorn

Postadres
Postbus 9033
7300 ES Apeldoorn
Bezoekadres
Stadhuis Marktplein 1
www.apeldoorn.nl
KvK 08223882

T 14 055
Doorkiesnummer
(055) 580 1611
E-mailadres
j.blaak@apeldoorn.nl

Minister/ Staatssecretaris van Infrastructuur & Waterstaat
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

Datum: 31 oktober 2017
Ons kenmerk: 2017-568197
Uw brief d.d.: 19 oktober 2017
Betreft: Internetconsultatie aansluitroutes Lelystad Airport

Geachte Minister en Staatssecretaris,

Allereerst willen wij van de gelegenheid gebruik maken om u beide van harte te feliciteren met uw benoeming tot Minister en Staatssecretaris van Infrastructuur & Waterstaat. Onze gemeente heeft de laatste maanden nogal wat te stellen met uw departement. In juni werd ons duidelijk dat de aanvliegroutes van en naar Lelystad voor een deel (laag) over ons grondgebied zullen gaan met de nodige overlast voor mens en natuur. Daarnaast leiden de nu voor internetconsultatie aangeboden plannen tot een bedreiging van de voortzetting van Teuge Airport in het voortbestaan in de huidige vorm. Zoals eerder door ons kenbaar gemaakt aan uw voorganger hebben wij hier grote zorgen over. Wij maken ons ook erg veel zorgen over het tijdpad dat doorlopen wordt om Luchthaven Lelystad zo snel mogelijk (1 april 2019) open te hebben. Voor ons is die snelheid geen must. Voor ons geldt dat zorgvuldigheid in de te nemen stappen zowel inhoudelijk als communicatief boven het geforceerd en onzorgvuldig nemen van stappen gaat. Wij gaan ervanuit dat u terdege kennis zult nemen van onze zorgen en bezwaren en er alles aan zal doen om deze weg te nemen.

Deze reactie is een aanvulling van onze gemeente op de zienswijze die door de Provincie Gelderland ingebracht is binnen deze Internetconsultatie. Wij voegen deze, door ons mede ondertekende zienswijze, bij. In deze Apeldoornse zienswijze willen wij een aantal meer lokale accenten leggen aan de hand van de volgende punten:

- Beperking overlast en bescherming natuurgebieden door optimalisering routes
- Behoud Paracentrum en een gezonde toekomst voor Airport Teuge
- Zorgvuldig proces

Beperking overlast en bescherming natuurgebieden door optimalisering routes

Wij vinden het onacceptabel dat de voorgestelde routes zo laag over onze regio gaan (tussen 6000 en 9000 voet). De lage routes zullen veel overlast geven aan bewoners, recreatiebedrijven en de natuur in onze gemeente. Hoog Overijssel heeft inmiddels aangetoond dat de geluidshinder groter zal zijn dan door uw ministerie tot nu toe is aangegeven. Ook de veiligheid van dergelijke routes staat ter discussie. Een van onze speerpunten is 'Apeldoorn als Toeristisch Toplandschap'. In 2016 zijn we het programma 'Welkom in Apeldoorn op de Veluwe' gestart. Daar horen ondermeer projecten als het Veluws Fietsroutenetwerk en Vitale vakantieparken bij. Deze projecten gaan uit van het behoud van de Veluwe

Behandeld door: J.A. Blaak
- Zienswijze Provincie Gelderland
- Brief van B&W van Apeldoorn aan de Staatssecretaris van I&M, dd 5 juli 2017
Bijlage(n): - Informatie over vliegveld Teuge, dd 20 juli 2017

Als u reageert datum en kenmerk van deze brief vermelden

als natuur- en stiltegebied en de aantrekkelijkheid van de stad Apeldoorn als uitgaansgebied. De aansluitroutes zullen onze doelstellingen negatief beïnvloeden.

Een van uw uitgangspunten voor de aansluitroutes is het vermijden van woonkernen. De routes, die u voorstelt, lopen vlak langs Apeldoorn (Oost en Zuid) en over de Apeldoornse dorpen Klarenbeek, Beekbergen en Hoenderloo. Ook woonkernen direct buiten onze gemeente, zoals Ede en Twello, worden niet ontzien. Daarmee doet u de door u geformuleerde uitgangspunten geweld aan.

Wij dringen er bij u op aan om de aansluitroutes aan te passen, zodat eerder hoger gevlogen kan worden en woonkernen en natuurgebieden worden vermeden, dan wel dat de overlast voor deze gebieden wordt beperkt.

Behoud Paracentrum en een gezonde toekomst voor Airport Teuge

Wij betreuren het ten zeerste, dat de voorgestelde aansluitroutes over vliegveld Teuge lopen. Teuge International Airport en het Paracentrum zijn voor de aandeelhoudende gemeenten Apeldoorn, Deventer, Voorst en Zutphen en voor de regio van groot economisch, toeristisch en recreatief belang. Met onze brief van 5 juli jl. en de informatie, die we op 20 juli jl. aan uw ministerie hebben verstrekt (zie bijlagen), hebben we hier aandacht voor gevraagd.

U heeft aangegeven, dat het valschermspringen op vliegveld Teuge geen toekomst heeft. Wij begrijpen niet dat u nu reeds tot die conclusie komt terwijl er een alternatief aan u is voorgelegd. Wij betreuren het daarom dat u tot nu toe niet de bereidheid heeft getoond om onderzoek te doen naar alternatieven, zoals de B++ variant. In maart 2016 heeft u al toegezegd, dat u naar mogelijkheden zou zoeken voor valschermspringen van grotere hoogte op Airport Teuge. Wij hebben daar niets meer over gehoord.

Wij dringen er bij u op aan om onderzoek te doen naar alternatieve aansluitroutes zodat Airport Teuge en het valschermspringen worden ontzien.

Zorgvuldig proces

De afgelopen maanden heeft ons college met veel vertegenwoordigers van bewoners en ondernemers in de gemeente Apeldoorn en de regio gesproken. Wij constateren dat er grote onrust is ontstaan. Zij voelen zich niet gehoord en zelfs onheus behandeld. Ten tijde van het nemen van het luchtvaartbesluit Lelystad in 2015 waren de laagvliegroutes niet bekend. Om die reden was er toen geen aanleiding om een zienswijze in te dienen tegen de toen voorliggende MER en het Luchthavenbesluit Lelystad. Hierdoor heeft u hen de kans op rechtsbescherming ontnomen. Wij begrijpen deze gevoelens. Ook ons college voelt zich onvoldoende betrokken en gehoord. De volgende punten vallen ons op:

- De aansluitroutes heeft u in juni jl. in eerste instantie 'als in beton gegoten' gepresenteerd;
- Het proces en de overwegingen om voor deze routes te kiezen waren en zijn niet transparant;
- Tijdens het proces zijn wij, net als de burgers, overvallen door wijzigingen van de routes, die als voldongen feiten worden gepresenteerd.
- Tijdens de informatiebijeenkomsten in Orpheus werd schriftelijke informatie verstrekt, die niet overeenstemde met de mondelinge toelichting van vertegenwoordigers van uw ministerie;
- Er is al enige tijd geleden onder uw aandacht gebracht dat de gegevens in de MER van het luchthavenbesluit Lelystad niet kloppen. U heeft daar niet adequaat op gereageerd met als gevolg alle ophef van de laatste weken;
- Wij vragen ons af welke 'verrassingen' de komende tijd voor ons in petto heeft.

Wij dringen er bij u op aan om zorgvuldig en transparant te handelen bij de besluitvorming over de aansluitroutes, waarbij de ingebrachte consultaties en ideeën voor verbetering van de routes worden meegewogen. Bij wijziging van inzichten, bijvoorbeeld door gewijzigde MER- gegevens of bij heroverweging van delen van de routes dienen betrokken bewoners, ondernemers, organisaties en overheden tijdig geïnformeerd en geconsulteerd te worden. In zijn algemeenheid willen wij beter betrokken worden bij de besluitvorming over de aansluitroutes en de komende jaren bij het traject naar de herinrichting van het luchtruim.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Apeldoorn,
de waarnemend gemeentesecretaris,

de burgemeester,

drs. T.J.H.M. Berben

drs. J.C.G.M. Berends MPA

In deze consultatie brengt de provincie Gelderland namens diverse gemeenten en maatschappelijke overlegpartners de volgende verbetervoorstellen in.

DEEL 1: HOOFDTEKST

1) GEEN NIEUWE INKOMENDE ROUTE BOVEN HET CENTRAAL VELUWS NATUURGEBIED

Bij Kamerbrief van 19 september 2017 stelde I&M voor om de inkomende route vanuit het zuiden noordwaarts te verleggen, en deze te combineren met de uitgaande route op het traject Apeldoorn–Hoge Veluwe – Ede. Hiermee wordt dit ecologisch en toeristisch waardevolle gebied waar bovendien tienduizenden mensen wonen onevenredig zwaar belast. Bovendien kan het bij bepaalde (weers)omstandigheden onvermijdelijk zijn om lager te vliegen dan 2700 meter. Wij verzoeken daarom deze wijziging terug te draaien, en dus weer “terug te keren” naar de oorspronkelijk voorgestelde inkomende route die was opgenomen in de eerdere routevoorstellen die I&M presenteerde op 21 juni en 12 september 2017. Daarbij verzoeken wij om de uitgaande route over dit gebied te laten vliegen op een hoogte van minimaal 3000 meter. Dit verzoek doen wij ook voor de zuidelijker gelegen inkomende route.

2) DOORSTIJGEN VAN 1800 NAAR 2700 METER

Bij Kamerbrief van 12 september 2017 presenteerde I&M een zuidelijke uitvliegroute waarbij ergens tussen het baken LE506 bij Wapenveld en de stad Apeldoorn zou worden doorgestegen van 6000 voet/1800 meter naar 9000 voet/2700 meter. Wij bepleiten dat het punt waarop deze stijging naar 2700 meter wordt ingezet zo ver mogelijk in noordelijke richting wordt verlegd, zodat zo min mogelijk woonkernen hinder ondervinden van de hoge piekniveaus aan geluid die een dergelijke stijging teweeg brengt.

DEEL 2: ACHTERGRONDDOCUMENT

Hierbij geven wij een nadere toelichting op de zienswijze die door Gedeputeerde Staten van Gelderland namens meerdere overlegpartners binnen de provincie is ingediend voor de internetconsultatie inzake de voorgenomen aansluitroutes van Lelystad Airport.

1. Algemeen

In een eerdere brief die door ons college op 20 september 2017 is verstuurd aan zowel de staatssecretaris als de Vaste Tweede Kamercommissie voor Infrastructuur en Milieu zijn de volgende basisuitgangspunten gemarkeerd:

- We onderschrijven dat de openstelling van Lelystad Airport voor de beoogde grotere vliegtuigen geen vertraging mag oplopen door het routebesluit.
- We vragen besluitvorming waarmee het toekomstperspectief voor vliegveld Teuge en bijbehorende activiteiten wordt geborgd.
- De huidige vlieghoogtes zijn wat ons betreft boven grote delen van de Veluwe nog te laag. We vragen een verdere verhoging.
- We zijn er van overtuigd dat de herindeling van het luchtruim sneller kan worden opgepakt. We vragen hiervoor meer urgentie en afspraken over inzet en actie.

2. Hoofdpunten van commentaar

De kern van de ingediende zienswijze is ons verzoek om ten eerste de keuze van de inkomende route uit het zuiden op het traject Apeldoorn – Hoge Veluwe – Ede terug te draaien, en ten tweede het punt op de route tussen Wapenveld en Apeldoorn waar de stijging van 1800 naar 2700 meter

wordt ingezet zo noordelijk mogelijk te leggen. In aanvulling op deze beide verbetervoorstellen maken wij graag gebruik van de geboden gelegenheid om aanvullend de volgende zaken te bepleiten.

2.1. Optimaal benutten van de mogelijkheden om hoger aan en uit te vliegen

We onderkennen het economische belang van de openstelling van Lelystad Airport voor de beoogde grotere vliegtuigen. Dat kan echter alleen rekenen op maatschappelijk draagvlak wanneer bij de voorbereiding zorgvuldigheid voorop staat. Alles dient in het werk te worden gesteld om de overlast voor inwoners, bedrijven, instellingen en bezoekers/toeristen te minimaliseren en de natuur en stiltegebieden te ontzien. Het middel bij uitstek daarvoor is de voorgenomen herindeling van het Nederlandse luchtruim. Daardoor kunnen, zowel in de aanvlieg- als uitvliegroutes van Airport Lelystad, al op korte afstand van Lelystad (veel) grotere vlieghoogten worden aangehouden, met bijbehorende sterke vermindering van de geluidsbelasting. We dringen daarom sterk aan op een versnelde invoering van de herinrichting van het nationale luchtruim.

2.2. Borgen van een gezond toekomstperspectief voor luchthaven Teuge

Luchthaven Teuge heeft een belangrijke functie voor de General Aviation sector in het algemeen en voor bedrijvigheid, recreatie en toerisme in de regio. De aansluitroute, die u voorstelt, maakt het valschermspringen op vliegveld Teuge onmogelijk en zet de exploitatie van de luchthaven zwaar onder druk. We vragen u om een toekomstperspectief voor vliegveld Teuge en bijbehorende activiteiten te borgen.

2.3. Borgen van een zorgvuldige en transparante aanpak van het vervolgproces dat moet leiden tot een ministerieel routebesluit ingevolge artikel 5.11 Wet luchtvaart

Wij constateren dat veel bewoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en overheden zich zorgen maken over de effecten van de voorgenomen aansluitroutes. Voor hen zijn de voorgestelde aansluitroutes als een onaangename boodschap uit de lucht komen vallen. Een zorgvuldige en transparante aanpak van het vervolgproces vinden wij van wezenlijk belang. Wij hopen, dat de consultatie leidt tot betere aansluitroutes en een breder draagvlak. Wij dringen er bij u op aan om:

- verbetervoorstellen en alternatieven zorgvuldig en transparant te behandelen;
- hierbij in ieder geval eenduidige criteria als geluid- en milieubelasting, aantal gehinderden (bewoners, recreanten en ondernemers) en economische en toeristisch-recreatieve belangen mee te wegen;
- uw plannen bij te stellen als de MER-beoordeling van de aansluitroutes daartoe aanleiding mocht geven;
- het resultaat van uw afweging toe te lichten bij uw besluit.

Wij achten het echt onvoldoende als zou worden volstaan met het kiezen en toelichten van slechts één variant.

De Kamerbrief van 16 oktober 2017 over tekortkomingen in de MER die in 2014 is uitgevoerd voor Lelystad Airport en het voornemen om een MER-beoordeling uit te voeren voor de aansluitroutes onderstrepen onze oproep tot zorgvuldigheid en transparantie, en tot verbetering van het overleg met betrokkenen. De geschetste ontwikkelingen dragen immers niet bij aan het vertrouwen in het proces waarvoor u verantwoordelijk bent.

2.4. Betrachten van transparantie en zorgvuldigheid bij de herindeling van het Nederlandse luchtruim, waarbij participatie van overheden en belangengroepen geborgd is

Wij pleiten voor een versnelde herinrichting van het Nederlandse luchtruim. We dringen er bij uw op aan om hiervoor een transparant en zorgvuldig proces in te richten, waarbij participatie van overheden (provincies en gemeenten), luchtvaartsector en belangengroepen geborgd is.

2.5. Vervroegd implementeren van kansrijke elementen van de toekomstige luchtruimindeling in het gebied dat impact krijgt van Lelystad Airport

In onze ogen zijn er op het grondgebied van zowel Gelderland als Overijssel kansen voor een flexibeler benutting van stukken luchtruim die nu nog exclusief zijn gereserveerd voor Schiphol of

Defensiedoeleinden. Wij pleiten ervoor om hier maximaal gebruik van te maken, in goed overleg tussen Lelystad Airport en de luchtruimautoriteiten gedurende de periode waarin de herindeling van het Nederlandse luchtruim nog wordt voorbereid. "Willen is kunnen" zou hier wat ons betreft het adagium moeten zijn, gezien ook het relatief lage aantal vliegbewegingen van en naar Lelystad zolang dit proces van herindeling nog loopt.

2.6. Terugdraaien van het tussentijds verleggen in noordelijke richting van de aanvliegeroute naar het gebied Ede-Hoge Veluwe-Apeldoorn

Hoe dan ook vinden wij het niet correct dat er tijdens de informatieronde door het ministerie tussentijdse wijzigingen in de vliegroutes met een dusdanig grote impact zijn doorgevoerd, en dat er niet of nauwelijks sprake is geweest van informatievoorziening hierover naar de betrokken overheden.

De wijziging op dit vlak die de staatssecretaris op 19 september heeft voorgesteld aan de Tweede Kamer achten wij bovendien geen verbetering voor de omgevingskwaliteit in Gelderland. Dit laat zich onderbouwen door de ernstige gevolgen die wij voorzien:

- Onveilige routes door kruisend verkeer boven de kernen Ede en Bennekom (zie ook de aangenomen Kamermotie 411).
- Bij kruisen: nog lagere vlieghoogte dan 2700 meter, vanwege de afstand die veiligheidshalve aangehouden moet worden tussen de dalende en stijgende vliegtuigen.
- Concentratie van overlast boven de kernen Apeldoorn, Beekbergen, Hoenderloo, Ede, Bennekom, Wageningen, Rhenen en Park de Hoge Veluwe (voor zowel inwoners als recreanten/toeristen).
- Spanning met beleid rond bescherming Natura 2000 gebied Veluwe (zie ook: regeerakkoord, paragraaf 3.5 Leefomgeving).
- Mogelijk strijd met de Wet natuurbescherming bezien vanuit de stikstofdepositie in relatie tot de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS).

In dit verband sluiten wij aan bij de volgende passage uit het recente Regeerakkoord 2017-2021 d.d. 10 oktober 2017, paragraaf 3.5 Leefomgeving: "Het beschermen van belangrijke open ruimtes zoals het Groene Hart, de Waddenzee en de Veluwe blijft een belangrijk onderdeel van het nationaal *ruimtelijk beleid*." Wij achten het van belang dat de vliegroutestructuur van Lelystad Airport hieraan geen afbreuk doet.

In de brief die de staatssecretaris hierover op 19 september 2017 stuurde wordt als reden van deze tussentijdse routeverlegging aangevoerd dat hiermee een eind komt aan de beperkte beschikbaarheid van de aanvliegeroute route waarvoor de ligging boven een militair oefengebied bij Wamel zorgt. In dit verband wijzen wij erop dat dit oefengebied in de praktijk slechts één keer per jaar wordt gebruikt. (afgaand op de besluiten "Instelling tijdelijk gebied met beperkingen t.b.v. oefening Purple Windmill vanaf 2011 t/m 2015). Hierbij verwijzen wij ook naar de Regeling beperking of verbod uitoefening burgerluchtverkeer in bepaalde gebieden 2017, artikel 2 lid 4 onder i (TRA 72 Wamel). Wij dringen daarom aan op het terugdraaien van de verlegging van de inkomende route (IN-06) en terug te vallen op het ontwerp van voor 19 september. Op deze manier wordt de overlast gespreid en wordt Natura 2000 gebied Veluwe voor wat betreft het inkomend verkeer ontzien.

2.7. Borgen van de specifieke belangen van de recreatie- en toerismesector op de Veluwe

De bedrijven die het toeristisch-recreatief product op de Veluwe verzorgen staan garant voor een grote bijdrage aan de Gelderse economie, met naar schatting een jaarlijkse omzet van ongeveer 900 miljoen euro. Wij voorzien een ernstige aantasting van de kernwaarden "rust" en "stilte" die hierin centraal staan, als de huidige voornemens om een relatief zo lage vlieghoogte over de Veluwe aan te houden intact blijven. Dit temeer vanuit de verwachting dat er met name in het zomerhalfjaar zowel sprake zal zijn van een grotere hoeveelheid vluchten van/naar Lelystad Airport als van meer toeristisch-recreatieve activiteit op de Veluwe. In deze periode zal de belasting op de omgevingskwaliteit in dit gebied dus relatief groot zijn.

Gemeente Apeldoorn

Postbus 9033
7300 ES Apeldoorn
Bezoekadres
Stadhuis Marktplein 1
www.apeldoorn.nl
KvK 08223882

T 14 055
Doorkiesnummer
(055) 680 2610
E-mailadres
l.dehoop@apeldoorn.nl

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

Datum: 5 juli 2017
Ons kenmerk: 2017-057650
Uw brief d.d.:
Betreft: Uitvliegeroute Lelystad Airport in relatie tot vliegveld Teuge

Geachte Staatssecretaris,

Ons college heeft met grote verontrusting kennis genomen van de plannen die er zijn om de vliegroutes van en naar Lelystad Airport over en langs Apeldoorn te plannen. Overigens zijn wij van deze plannen op de hoogte gebracht via de directie van vliegveld Teuge en zijn wij niet rechtstreeks als betrokken gemeente(n) benaderd. Een en ander maakt dat wij niet gedetailleerd in kunnen gaan op uw voorstellen en ons nu tot algemeenheden moeten beperken.

Deze brief is mede geschreven namens de gemeenten Voorst, Deventer en Zutphen als medeaandeelhouders van de NV Luchthaven Teuge en als gemeenten die te maken krijgen met de door uw departement voorgestelde vliegroutes. Het was pas vrijdag 23 juni jl. dat wij, als aandeelhoudende gemeenten van de NV Luchthaven Teuge, door de directie van vliegveld Teuge mondeling op de hoogte zijn gebracht van de adviesvoorstellen die uw ministerie opgesteld heeft voor de benaderings- en vertrekroutes van en naar Lelystad Airport. Uw ministerie, zo werd ons meegedeeld, heeft deze routevoorstellen donderdag 21 juni jl. besproken met de leden van de Alderstafel. Er zou een route zijn gepland direct langs de westkant van Apeldoorn en een route over vliegveld Teuge, gelegen in de gemeente Voorst tussen Apeldoorn en Deventer. Los van wat wij hieronder schrijven over onze bewaren zijn wij teleurgesteld dat wij op deze wijze een en ander hebben moeten vernemen. Bovendien hebben wij gereede twijfel over de grondslag waarop deze plannen tot stand zijn gekomen.

In deze brief willen wij met name ingaan op de route die over vliegveld Teuge gaat waarover u in het advies van uw ministerie blijkbaar heeft aangegeven dat deze route gevolgen heeft voor vliegveld Teuge.

Als wij het goed hebben begrepen zullen de uitvliegende vliegtuigen vanuit Lelystad Airport per 2019 door de voorstellen op een hoogte van 6.000 tot 9.000 voet over vliegveld Teuge komen. Los van de vraag wat dit betekent voor het huidige luchtverkeer van en naar het vliegveld Teuge, heeft deze nieuwe route zeker gevolgen voor het Paracentrum. Immers, de activiteiten van het Paracentrum Teuge kunnen straks niet langer worden uitgevoerd. Vliegtuigen van het Paracentrum mogen vanaf 2019 niet hoger vliegen dan 5.000 voet. Nu is dat tussen 9.000 en 12.000 voet. En de wens van het Paracentrum is een hoogte van zelfs 14.000 voet zodat op Teuge ook meer internationale wedstrijden gehouden kunnen worden. Jaarlijks vinden er 40.000 sprongen plaats en worden er (inter)nationale wedstrijden georganiseerd. Niet alleen is dat een tegenslag voor de gebruikers, de instructeurs, de piloten en toeschouwers, maar ook in financiële zin raakt het de exploitatie van NV Luchthaven Teuge in het hart. Met het beëindigen van de paravluchten verdwijnt een substantieel deel van de inkomsten van het vliegveld. De directeur van Teuge vreest dat deze financiële aderlating mogelijk zelfs een sluiting van het gehele vliegveld kan betekenen.

Behandeld door: L. de Hoop
Bijlage(n):

Als u reageert datum en kenmerk van deze brief vermelden

Vliegveld Teuge is de afgelopen jaren gemoderniseerd. De baan is in 2007 verlengd naar 1.199 meter, er is baanverlichting aangebracht, en vorig jaar is het nieuwe luchthavengebouw geopend. Er zijn 30 bedrijven gevestigd: van het al genoemde paracentrum, tot hoogwaardige onderhoudsbedrijven voor de kleine luchtvaart, horecavoorzieningen en rondvluchtcentra. Het vliegveld biedt, los van allerlei toeleveringsactiviteiten, in directe zin werk aan 250 mensen. De totale omzet is ongeveer € 23 miljoen. Op basis van kengetallen van het Centraal Bureau voor de Statistiek over de toegevoegde waarde per arbeidsjaar (per sector) is deze voor de bedrijvigheid op Teuge berekend op bijna € 9 miljoen. Luchthaven Teuge is na Lelystad Airport de belangrijkste luchthaven voor de general aviation in Nederland.

Het onderzoeksbureau Buiten dat in opdracht van de luchthavendirectie een onderzoek heeft gedaan naar de economische ontwikkelingsrichting, verwacht de komende jaren een uitbreiding van 1 tot 3 ha. bedrijventerrein voor de overloop van bedrijven uit Lelystad Airport. In de laagste groei-variant gaat het om een toename van 3 tot 5 bedrijven. In overleg met de provincie Gelderland is in de regionale planning van bedrijventerreinen 4,5 ha. opgenomen voor luchtvaart-gebonden bedrijvigheid.

Vliegveld Teuge trekt jaarlijks veel toeristen en is met 160.000 bezoekers één van de toeristische topattracties in de regio. Er zijn uitzichts- en horecavoorzieningen gelegen aan de start- en landingsbaan. Ook is het vliegveld opgenomen in de regionale fietsroute netwerken. Verder zijn er initiatieven voor toeristische attracties gerelateerd aan de luchtvaart in brede zin. In onze regio is het aantrekkelijk om te wonen, te werken en te recreëren. De aanwezigheid van het levendige vliegveld Teuge met zijn specifieke kwaliteiten is een pijler voor het aantrekkelijk vestigingsklimaat in onze regio.

Voor de werkgelegenheid en de toeristisch-recreatieve bedrijvigheid in de regio en ook voor ons als aandeelhouders van de NV Luchthaven, is het van belang dat het Paracentrum blijft bestaan. Wij verzoeken u daarom met klem om de voorgestelde uitvliegroute over Teuge te heroverwegen en alternatieve aan- en uitvliegroutes uit te werken waardoor het Paracentrum niet beperkt wordt in de vlieghoogte. Graag willen wij in het vervolg nauw betrokken bij en geïnformeerd worden over de voorstellen. Niet alleen vanwege de consequenties voor het vliegveld Teuge, maar ook vanwege de geluidshinder van de vliegroutes over de regio Stedendriehoek. De commissaris van de Koning van Gelderland, de heer C. Cornielje, en de gedeputeerde voor gebiedsontwikkeling, mw. J. Meijers, zullen in het gesprek met u op 10 juli a.s. dit nog eens extra onder de aandacht brengen. Naast het provinciaal bestuur van Gelderland werken wij over dit onderwerp ook samen met die van de provincies Overijssel en Flevoland.

Nogmaals willen wij ons ongenoegen uitspreken over het gevolgde proces en de voorstellen van uw departement.

Mede namens de colleges van burgemeester en wethouders van Deventer, Voorst en Zutphen,

Hoogachtend,

Burgemeester en wethouders van Apeldoorn,
de secretaris,

B/a
drs. mr. C.M. Sjerps

de burgemeester

B/A
drs. J.C.G.M. Berends MPA

Toeristische betekenis vliegveld Teuge: facts & figures

Luchthaven Teuge is in de Nederlandse luchtvaart vooral bekend als een recreatieve luchthaven. Voor rondvluchten en het parachutespringen trekt de luchthaven mensen uit het hele land. We noemen deze groep 'actieve recreanten'. Daarnaast trekt de

luchthaven passieve recreanten, veelal woonachtig in de omgeving of daar als toerist tijdelijk verblijvend. Zij komen voor de luchthaven sfeer, de horeca, het kijken naar stijgende en dalende vliegtuigen en het parachutespringen. Luchthaven Teuge is als toeristische bestemming onderdeel van de toeristische regio Veluwe en sluit aan op de Veluwe-op-I aanpak en de gebiedsgerichte opgave voor de vrijetijdseconomie.

Feiten & cijfers

- ❖ Jaarlijks bezoeken 160.000 mensen luchthaven Teuge. Dit zijn:
  - 5.500 toeristen: het zijn bezoekers met een hotelovernachting op de luchthaven. Deze overnachtingen zijn niet altijd direct gerelateerd aan de luchthavenactiviteiten, maar de luchthaven is wel een belangrijk onderdeel van het onderscheidend vermogen voor de logiesaccommodaties
  - 48.400 actieve dag bezoekers. Zij komen met name voor het parachutespringen en de rondvluchten.
  - 106.100 passieve dag bezoekers. Deze bezoekers worden aangetrokken door de luchthaven atmosfeer of de dag horeca.
- ❖ Het Nationaal Paracentrum Teuge is een van de grootste van West-Europa. Jaarlijks vinden 40.000 sprongen plaats. Ook worden er internationale wedstrijden georganiseerd.
- ❖ De totale omzet van de toeristisch-recreatieve bedrijvigheid en de hotel- en daghoreca voorzieningen bedraagt: € 7,5 mln. En dat is ca. 30% van de totale omzet van de bedrijvigheid op Teuge.
- ❖ De directe werkgelegenheid in de toeristisch-recreatieve bedrijvigheid: 50 fte.
- ❖ Vliegveld Teuge is opgenomen in het fietsknooppuntennetwerk Veluwe.
- ❖ Naast vliegveld is een camping en er zijn in nabije omgeving B&B voorzieningen.

